

5

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. СТЕФАНИКА
ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ БІБЛІОТЕЧНИХ МИСТЕЦЬКИХ РЕСУРСІВ

**МИСТЕЦЬКА КУЛЬТУРА:
ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

VIII Міжнародної наукової конференції

(Львів, 20 листопада 2020 р.)

УДК 7.072.2

М 95

Редактори-упорядники:

канд. мист-ва *Лариса Купчинська*

канд. мист-ва *Ольга Осадця*

Відповідальний редактор

д-р наук із соц. комунікацій *Лідія Сніцарчук*

Рецензенти:

д-р мист-ва *Любов Кияновська*

д-р мист-ва *Роксолана Косів*

Мистецька культура: історія, теорія, методологія: тези доповідей VIII Міжнар. наук. конф. (Львів, 20 листопада 2020 р.) / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника, Ін-т досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ; ред-упоряд.: *Л. Купчинська, О. Осадця*; відп. ред. *Л. Сніцарчук*. Львів, 2020. 206 с.

Видання містить тези Міжнародної наукової конференції, в яких окреслено проблеми в галузі мистецтвознавства, музикознавства, театрознавства. Розглянуто питання історії мистецтва, творчість його визначних представників.

Для мистецтвознавців, музикознавців, театрознавців, культурологів, істориків.

вагоміших і найбагатших джерел інформації про театральний процес Львова та навколишніх українських земель. Газета друкувала різнопланові статті, що стосувалися театру — широкий спектр жанрів охоплював різні грані театального життя. Проблемні статті, історичні дослідження, акторські та режисерські портрети, інтерв'ю, театральні рецензії, фейлетони, есе, анонси та щоденна хроніка — тут присутні статті всіх цих жанрів. Крім того, друкувалися світлини діячів сцени. Така ж різноманітність і серед авторів, які публікували матеріали на театральні теми. З-поміж постійних дописувачів: Степан Чарнецький, Юрій Шкрумеляк (ю. ш.), Володимир Блавацький (Альфа), Григор Лужницький (Л.; Л. Л.; Др. Л.; Н.; Л. Нигрицький), Осип Боднарівич (о. б.), Альфред Будзиновський, Олесь Степовий, Василь Барвінський, Володимир Дорошенко (в. д.) Федір Дудко (Ф. Д.). Автори, які з'являються раз чи двічі: Іван Герасимович, Всеволод Аркадіїв, Федь Федорців, Василь Гірний (Федь Триндик), Никифор Гірняк, Іван Смолій (Гіякинт Брунька), Петро Карманський, Ярослав Гриневич, Павло Лисяк, Тарас Ліськевич, Лідія Бурачинська (Л. Б.), Микола Голубець, Йосип Чайківський, Zenon Тарнавський (Его), Лавро Кемпе, Петро Мурський, Антін Княжинський, Олександр Кульчицький. Також автори під криптонімами, які не вдалося розшифрувати: М. О.; Б. Ф.; Ф; В. В.; Тур; АК; І. Я.; М. С.; яр.; О.; І. К.; Г. К.; Б. В. Велика кількість статей — без підпису. Така палітра жанрів та авторів дає можливість якнайширше та різносторонньо побачити український театральний процес кінця 1920-х та 1930-х років. Частково потрапляло у фокус газети і польське театральне життя Львова — висвітлене в анонсах, відгуках і рецензіях (Г. Лужницький, В. Дорошенко, М. Голубець). Аналітичні статті є переважно у рубриці «Література й мистецтво» або в «Літературно-науковому додатку». У 1933 році «Новий час» зафіксував певний перелом чи прогрес у розвитку українського театру — й увага до театального процесу на сторінках видання посилилася, що відобразилося у збільшенні кількості статей на театральні теми. Виданню особливо імпонувала національно-будівнича ідея Молодого театру «Заграва» й Українського народного театру ім. Тобілевича. Важливе місце у газеті займали творчі портрети та інтерв'ю, які розкривали театральне життя своєму читачеві та глядачеві театру не тільки крізь призму вистави, а для сучасного дослідника є театальною культурою часу.

Андрій Сендецький

Невербаліка в мистецтві на прикладі творчості Львівського театру естрадних мініатюр «І люди, і ляльки»

Безсловесна комунікація (невербальне спілкування, невербаліка) у мистецтві взагалі, а у сценічному мистецтві зокрема, відіграє ключову трансляційну роль у системі взаємного оптичного контакту: митець (виробник) — знак (артефакт) — глядач (реципієнт, споживач). Особливі смисли у невербаліку вкладає театральне мистецтво, адже завдяки вміло використаним безсловесним засобам, головно оптичним, акустичним, тактильним, темпоральним, дійство на сцені емоційно-чуттєво підсилюється.

Специфічним арсеналом невербаліки оперують лялькарі, що трактують свого «сценічного партнера» як віддзеркалення власного образного Ego. Мистецтво оживити предмет, а точніше «дійову особу», потребує від актора-лялькаря віртуозної майстерності, зокрема у роботі з маріонеткою. Якщо під час гри у спектаклі жести, кінетика дуєту актор-лялька майже синхронні, то праксодика (інтонація, тембр, тональність тощо), екстралінгвістика (дикція, паузи, емоційні звуки), фізіономіка, фізіологічні габарити, а щонайбільше — міміка та вираз очей залежать від хисту, досвіду, вправності митця. Віртуозність гри актора, який працює у ляльковій виставі, оцінюється глядачем (дорослим, а особливо дитиною) саме невербальною реакцією на дійство: зазвичай схвальними аплодисментами або вимушеними млявими оплесками.

У вересні 2020 року Львівський театр естрадних мініатюр «І люди, і ляльки» відзначає своє тридцятиліття. Його засновником, генеральним директором, художнім керівником, режисером і творчим ідеологом був Олег Новохацький (25.02.1937—14.12.2014). Під його незмінною впродовж 24 років орудою діяльність творчого колективу позначилася особливими орієнтирами у системі невербаліки.

Однією з особливостей театру О. Новохацького щодо безсловесного спілкування з глядачем під час вистави є тісна проксеміка (просторова психологія). Згідно з твердженнями американського психолога Е. Хола, дистанція між людьми впливає на спілкування. У театрі «І люди, і ляльки» немає вели-

кого простору: на час першої прем'єри у залі було 80 місць, після останньої реконструкції — удвічі менше. Актор працює з глядачем на дуже короткій дистанції, тим самим умовно зближуючись від громадської зони спілкування (мінімум 360 см) до соціальної (120–360 см), що притаманно дружнім зустрічам. У театральному дійстві така відстань налаштовує гостей на тісну комунікацію, атмосферу камерного затишку. У виставах періодично застосовують виходи героя твору до глядача у зал, або навпаки вихід актора через зал на сцену («Хрясь рятує друзів», «Курячі мрії», «Теремок»).

Кінесика (міміка, жести, пози, погляди) в умовах малої дистанції до глядача спонукає актора постійно стежити за трансліюванням кожного власного «кіна». Особливо виразно це проявляється у виставах «Лікар Айболить», «Хрясь рятує друзів», «Горіхова гілочка», «Півонієвий ліхтар» (вистава для дорослих).

Сценографія театру О. Новохацького залежить від умов стаціонарних і виїзних вистав, локальних і всеукраїнських (участь у першому з них — 1992 р., Рівне) та міжнародних (участь у першому з них за кордоном — 2000 р., Староспатак, Угорщина; в межах країни — «Босфорські Агони», 2004 р., Керч) фестивалів. Як для ляльок, так і для акторів камерність сцени та глядацького залу зумовлюють готувати реквізит і костюми до вистав виразними і деталізованими. Показ творчого продукту театру вимагає мобільності сценографії, а окремі елементи декорацій трансформуються навіть під час вистави.

Репертуар театру О. Новохацького скерований не лише до малечі, хоч велика увага приділяється художній виразності ляльок, бо специфіка закладу надає їм першопланову роль. «Люди, і ляльки» відкритий з першого дня своєї діяльності і для дорослого глядача. Художній керівник створив вистави для дорослих «Топ-Топ-Шоу», «Журавлине пір'я» і моновиставу «Півонієвий ліхтар», у яких домінують невербальні засоби передачі інформації глядачу.

Вистави театру О. Новохацького завдяки невербальній виразності гри є зрозумілими, а отже цікавими і для маленького глядача, і для дорослого. Отримане глядачем естетичне задоволення від побаченого сценічного дійства, у якому невербальна міміка і слово митця-виробника трансліюється реципієнту, є саме тим визначником рівня театрального мистецтва.

Наукове видання

Мистецька культура: історія, теорія, методологія : тези доповідей
VIII Міжнародної наукової конференції (Львів, 20 листопада 2020 р.)

Редактори-упорядники:

**Купчинська Лариса Олегівна,
Осадця Ольга Іванівна**

Редактор **М. Р. Кульчицький**

Комп'ютерне верстання **Л. О. Вараніцької**

На обкладинці логотип

Мар'яни Фільварків та Дарії Фільварків

Формат 60×84/16. Умовн. друк. арк. 11,39

Львівська національна наукова
бібліотека України імені В. Стефаника,
вул. В. Стефаника, 2, м. Львів, 79000
Тел. 261-41-21, e-mail: library@lsl.lviv.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 3889 від 29.09.2010.

Надруковано у відділі поліграфії та первинної реставрації фондів
Львівської національної наукової
бібліотеки України імені В. Стефаника,
вул. Ковжуна, 10, м. Львів, 79000
Тел. 297-55-09, e-mail: library@lsl.lviv.ua